

Şehzade Korkut'un Siyasi Faaliyetleri ve Yörük Taifeleriyle Münasebetleri

Political Activities of Shahzadah Korkut and His Relations with Yoruk Tribes

Serkan SARI*

Öne Çıkanlar:

- Osmanlı tarihinde, taht mücadeleleri ve isyanlar, siyasi ve sosyal dengeleri derinden etkilemiştir.
- Şehzade Korkut'un liderliğindeki isyanlar, göçebe grupların desteğiyle şekillenmiş ve Osmanlı İmparatorluğu'nu iç ve dış sorunlarla karşı karşıya bırakmıştır.
- Tapu kayıtları ve merkezi yazışmalar, dönemin olaylarını anlamak ve taht mücadelelerini değerlendirmek için önemli bir kaynak sağlamıştır.

Öz: Osmanlı tarihinde II. Bayezid dönemi daha çok şehzadelerin mücadeleleriyle anılan bir dönem olarak görülebilir. Fatihin vefatıyla başlayan Cem Sultan vakası ve sonradan Bayezid'in oğulları arasındaki mücadele, dönemin taht mücadeleleri ile şekillenmesine neden olmuştur. Bayezid'in şehzadeleri arasında âlim kişiliği ile de dikkati çeken Şehzade Korkut ve şehzadenin Yörüklerle münasebeti çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Saruhan Sancağı'na vali olarak atanan ve sonradan Teke Sancağı'na gönderilen Şehzade'nin yörüklerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde görev yapması ve iktidar mücadelesi verdiği dönemde kullandığı güzergâhlar yörüklerin yoğun olarak bulunduğu coğrafyalar olarak dikkati çekmektedir. Vergi gelirleri ile ilgili tutulan kayıtlarda Şehzade Korkut'la alakalarından dolayı tumar verilerek sipahi kaydedilen yörükler olduğu görülmektedir. Bölgeyle ilgili tutulmuş tahrir defterlerine yansıyan bazı kayıtlar üzerinden gidilerek bahsedilen gruplarla Şehzade Korkut'un alaka ve faaliyetlerindeki yerleri üzerine durulmuştur. Şehzadenin yaşadığı ve ilişkili olduğu siyasi faaliyetler Osmanlı tarihinde iz bırakmış olaylar olarak dikkati çekmektedir. Çalışmada, bahsedilen dönemde Şehzade Korkut'un siyasi faaliyetleri ve görev yaptığı sancaklar ve havalisinde bulunan yörük taifeleriyle münasebetleri tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Şehzade, Yörük, Korkut.

Highlights:

- In Ottoman history, throne struggles and rebellions deeply influenced political and social dynamics.
- Rebellions led by Shahzadah Korkut, supported by nomadic groups, posed internal and external challenges to the Ottoman Empire.
- Land records and central correspondences provided crucial insights for understanding the era's events and assessing the throne struggles.

Abstract: The period of Sultan Bayezid II in Ottoman history is primarily characterized by the struggles among the shahzadas. The episode of Cem Sultan, initiated by the death of Mehmed II, and subsequently the power struggles among Bayezid's sons, shaped this era into a period marked by conflicts for the throne.

* Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü. serkan.sari@balikesir.edu.tr. ORCID: 0000-0002-4919-6337.

Among Bayezid's shahzadas, particular attention is drawn to Shahzadah Korkut, known for his scholarly personality, and his relationship with the Yoruks forms the basis of this study. Appointed as the governor of the Sanjak of Saruhan and later sent to the Sanjak of Teke, the routes Shahzadah Korkut took during his tenure in regions densely populated by Yoruks are noteworthy, especially during his power struggle. Examining records from the Tahrir Books related to the region sheds light on the positions and activities of the mentioned groups in connection with Shahzadah Korkut. The political activities and affiliations of the prince during this period have left a lasting impact on Ottoman history. This study elaborates on Shahzadah Korkut's political activities during the mentioned period, as well as his relationships with the Yoruk groups in the sanjaks and where he served.

Keywords: Ottoman, Shahzadah, Yoruk, Korkut.

Summary: In Ottoman History, the sultanate procedures and the throne struggles of the Shahzadah are seen as politically, socially and economically important events for their consequences. Despite the regulations made during the reign of Fatih II, the period of Bayezid II witnessed succession conflicts between his brother Cem Sultan and then between Bayezid's sons. The throne struggles that shaped the period not only put the Ottoman Empire in a difficult situation in terms of interstate relations, but also brought to light a number of social problems that resulted in rebellions in terms of domestic politics.

Among the throne struggles that started between his sons during the reign of Bayezid, Shahzadah Korkut attracts attention with his political maneuvers and scholarly disposition. He was supported by Ishak Pasha during his father's ascension to the throne and served as his father's deputy, which was his main argument that strengthened his hand in the subsequent struggle. However, facing insufficient support from both his father and statesmen in subsequent years, he concentrated on his scientific studies and went to Egypt on a pilgrimage. After this action, which reminded him of the activities of his uncle Cem Sultan, he returned to his duty. The Shah Kulu Revolt, which erupted in the Teke Province where he served and left deep traces in Ottoman History, started when he left his place of duty and moved to Manisa. The rebel groups understood this action of the Shahzadah as the death of the sultan and started the planned rebellion movement.

The Shahzadah, who also took military action against the rebels, was unsuccessful. While the rebellion, which has a significant place in Ottoman history, was perceived to be supported by nomadic groups, documents reveal the presence of nomadic groups who sided with the Shahzadah against the rebels.. In addition to the central correspondence on the subject, the documents related to the subject in the records kept in the provinces for economic purposes were examined and the relevant event was explained from a different perspective. In these documents, it was seen that there were nomad groups that supported the rebellion, as well as nomad groups that did not participate in the rebellion and paid a price for standing against the rebellion. It is understood from the documents that there were nomad groups who participated in this struggle with Shahzadah Korkut, who fought against the rebels.

After Sultan Selim ascended the throne and marched on Shahzadah Korkut, the Shahzadah ran away and hid in the Teke Sanjak and received support from the Turkmens in the region in this process. There is various information in the sources about the Turkmens who helped the Shahzadah who lost the struggle for power. There is information in some sources that Turkmens who helped the Shahzadah were punished. However, from the records in the cadastral books, it was seen that there were those who were rewarded and given the rank of sipahi for helping the Shahzadah, "being a useful companion" or being his man. The information on the subject reflected in the cadastral registers kept in the provinces was identified and evaluated.

In order to understand correctly the throne struggles that took place in the relevant period, especially the activities of Shahzadah Korkut in the region, and the social events that started in the region and affected the Ottoman Empire in general, scanning and evaluating the cadastral records kept for the provinces, as well as the central correspondence, have yielded important results.

Giriş

Osmanlı Devleti'nin klasik dönem şehzadeleri içerisinde mücadeleleri, ilmi çalışmaları ve değişik kişiliği ile dikkati çeken Şehzade Korkut ve şehzadenin Antalya-Burdur civarında bulunan yörüklerle ilişkileri çalışmanın ana konularını oluşturmaktadır. Tahrir defterinde sipahilerle ilgili karşımıza çıkan bazı kayıtlardan hareketle, Şehzade Korkut'un yörüklerle olan münasebetleri ile ilgili bilgilere ulaşılmıştır. Burdur-Antalya arasında özellikle Gölhisar Kazası'na tabi olarak kaydedilen yörük taifelerinde bulunan bazı eşhasın Sultan Korkut'a hizmetleri nedeniyle taltif edildikleri ile ilgili kayıtlar bulunmaktadır.

II. Bayezid'in oğlu Şehzade Korkut'un, doğum tarihi ile ilgili kayıtlar olmamakla birlikte, 1479 senesinde kardeşleri ile birlikte dedesi II. Mehmed'in emriyle sünnet edilmek üzere payitahta gönderildiği görülmektedir (Emecen 2002, 205). Bahsedilen olaydan bir yıl sonra Fatih'in vefatı sonrasında babası II. Bayezid sancağından gelene kadar, Bayezid'in sadrazamı olacak İshak Paşa tarafından babasının vekili olarak tahta çıkartılmıştır (Uğur 1997, 57).

Sultan Bayezid'in tahta çıkışı sonrası Cem Sultan'ın muhalefet edip Bursa'ya kadar yürümesi üzerine Sultan Bayezid Anadolu cenahına geçince Şehzade Korkut İstanbul'da bırakılmıştır. Babasının yerine vekâlet etmesi daha sonraki iktidar mücadelesinde koz olarak kullanılmak istenecektir. 30 Aralık 1483 tarihinde, Şehzade, sancağa çıkmak üzere vezir-i azam İshak Paşa'nın sarayına çıkarılmıştır. Şehzade Korkut, Şehzade Şehinşah'ın boşalttığı Saruhan Sancağı'na atanmıştır. Konya valisi iken vefat eden Şehzade Abdullah'ın yerine Şehinşah'ın atanması ile boşalan Saruhan Sancağı'na da Şehzade Korkut'un atandığı görülmektedir (Uzunçarşılı 1966, 544).

Şehzade Korkut Manisa Sancağı'nda görevli iken, Hadım Ali Paşa ve Şehzade Ahmed'in tesirleriyle İstanbul'a daha uzak olan Antalya'ya nakledilmiştir. Şehzade Korkut, zamanında babasına vekâlet için tahtta bulunduğunu ileri sürerek kendisi için saltanat yolunun öncelikli olmasını beklemektedir. Ancak başta Vezir-i azam Hadım Ali Paşa olmak üzere diğer bazı devlet ricali Şehzade Ahmed'i destekleyince, müteessir olarak tekrar Manisa Sancağı'na gönderilmesini istihram etmiş ancak kabul edilmeyince büsbütün yeise kapılarak hacca gitme bahanesiyle kendisine ait gemi ve maiyetiyle birlikte Mısır'a gitmiştir (Hoca Saadettin 1992, 1).

Şehzade Korkut'un bahsedilen hamlesi payitahtta akıllara amcası Cem Sultan'ın isyanı ve sonrasında başına gelenleri hatırlatmış ve süratle meseleye müdahale edilerek daha önce yaşananların tekrarlanmaması için diplomatik süreçler başlatılmıştır. Sultan Bayezid ile Memlûklü sultanı Kansu Gavri arasında yazışmaların ve elçilerin gidip geldiği görülmektedir. Bu süreçte Şehzade Korkut'un hacca gitmesine müsaade edilmeyecektir. 1509 senesinin Mayıs'ında Antalya'dan ayrılan şehzadenin, iki devlet arasında geçen yazışma ve elçilerin faaliyetleri sonucu Alaiye'nin Antalya Sancağı'na ilhakı Sakız Adası haracından tahsisat yapılması gibi bazı istekleri kabul edilmiş ve 11 Temmuz 1510 tarihinde şehzade geri dönmüştür (Uzunçarşılı 1973, 235).

Şehzade Korkut ve ailesinin Teke Sancağının sosyal ve kültürel hayatında önemli yeri vardır. Bu Antalya'daki bazı vakıflardan anlaşılmaktadır. Bölgede Sultan Korkut'un Annesinin vakfı bulunmaktadır. (Karaca 2019, 297-324). Antalya'da ilmi faaliyetlerine yoğunlaşan Şehzade Korkut döneminin önemli âlimlerinden birisi olarak kabul edilebilir (Yaka 2020, 223). Antalya'da bulunduğu dönemde bölgenin havasının sağlığı için sorun oluşturduğu iddiasıyla, Antalya'nın yerine Tire'nin, Alaiyye'nin yerine de Ayasuluk ve Menemen bölgesinin kendi idaresine verilmesini talep edecektir (Gurulkan 2023, 207). Taleplerinin yerine getirilmemesi durumunda Mısır'a veya Rodos'a gitmekle tehdit etmiştir (Emecen 2002, 206). Şehzadeler arasındaki taht için yaşanan mücadelelerin hız kazanması sonrasında izinsiz olarak Antalya'dan hareketle

Manisa'ya yürümüş, bu durum bölgede Sultanın vefat ettiği şeklinde yorumlanmış ve bölgede hazırlanan isyanın (Şahkulu İsyanı) fitili ateşlenmiştir (Emecen 2010, 285).

Şehzade Korkut sonradan asiler üzerine gitse de mağlup olarak çekilmiştir. Osmanlı kuvvetlerinin art arda isyancılar karşısında mağlup olmaları ve bölgedeki karışıklıkların artması Şehzade'nin, Saruhan Sancağı'na yeniden görevlendirilmesine neden olmuştur. Kardeşleri arasındaki mücadelede Selim'i destekleyen şehzade, Selim'in tahta geçmesi üzerine biat ederek Manisa'da kalmıştır. Sultan Selim'in devlet ricalinin ağzından yazdırdığı sahte mektuplara inanarak saltanat iddiasında bulunması üzerine Sultan orduyla üzerine gelecektir. Bahsedilen durum karşısında Şehzade kılık değiştirerek eski vilayeti Teke-ilin'e çekilecektir. İstanos Nahiyesi'nde bir mağarada saklanırken yakalanmış ve boğdurulmuştur (Balaban 2020, 143).

Şehzade Korkut'un Siyasi Faaliyetleri ve Yörük Taifeleriyle Münasebeti

Şehzade Korkut'un yaşadığı dönem Osmanlı'nın önemli değişimler yaşadığı bir dönem olarak dikkat çekmektedir. Bahsedilen dönemde yaşanan siyasi ve toplumsal olayların Osmanlı siyasi tarihinde izler bıraktığı görülmektedir. Şehzade, babasının tahta geçişiyle birlikte tüm önemli siyasi-toplumsal meselelerin merkezinde yer almak durumunda kalmıştır. Fatih döneminde yapılan hukuki ve siyasi düzenlemeler devletin adeta yeniden şekillenmesini ve cihanşümül bir yapı kazanmasını sağlamakla birlikte, toplumsal ve siyasi bir uyum süreci yaşanmasına da neden olmuştur. Bahsedilen uyum süreci içinde ortaya çıkan problemlerin çözüme kavuşturulması noktasında Şehzade Korkut da siyasi gelişmelerin önemli bir aktörü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şehzade Korkut, babası tahta geçtiğinde sancağından payitahta gelene kadar geçen sürede saltanat naibi olarak görev yapmıştır. Fatih'in vefatı sonrasında Bayezid'in tahta geçmesini isteyen yeniçerilerin çıkardığı isyanda Vezir-i azam Karamani Mehmed Paşa, Cem Sultan taraftarı olduğu iddiasıyla katledilmiş ve yerine İstanbul Muhafızı İshak Paşa sadrazam vekili olmuştur. Bayezid'in İstanbul'da bulunan oğullarından en büyüğü olan Şehzade Korkut'un babası gelene kadar saltanata naiblik etmesi İshak Paşa'nın aldığı bir tedbir olarak görülmektedir. Sonradan babası, Cem Sultan üzerine Anadolu'ya geçtiğinde de Şehzade Korkut'un bir müddet tahtta naib olarak bulunduğu anlaşılmaktadır. İshak Paşa'nın planı olarak ortaya çıkan bu saltanat naibliği daha sonraki süreçte, kardeşleri ile giriştiği taht mücadelesinde Şehzade Korkut'un elini kuvvetlendiren en temel iddiası olmuştur.

Şehzade Korkut'un siyasi faaliyetlerinin etkileri ve sebepleri içerisinde devlet adamları ile olan ilişkileri, daha doğrusu sadrazamlarla olan münasebetleri de önemli bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır. Fatih'in vefatı sonrasında Bayezid'e naib olarak Şehzade Korkut'u tahta çıkaran İshak Paşa, Bayezid tarafından sadrazam olarak atanmıştır. Lakin 1483 senesinde İshak Paşa, ilerleyen yaşını bahane ederek görevinden affını istemiştir (Müneccimbaşı 1974, 445) Aynı yıl Şehzade Korkut'un sancağa çıktığını görüyoruz. Şehzade, 30 Aralık 1483 tarihinde Karaman Valisi Şehzade Abdullah'ın yerine Saruhan Valisi Şehinşah'ın görevlendirilmesi üzerine ondan boşalan Saruhan Sancağı'na atanmıştır (Uzunçarşılı 1966, 551).

Bayezid dönemi şehzadeleri içerisinde devlet adamları tarafından daha çok destek gören şehzade Ahmed 'tir. Bayezid'in sağlığında oğulları arasındaki taht mücadelesinin bu kadar hareketli olmasının temelinde yatan en önemli nedenlerden birisi de bahsedilen durumdur. Bu dönemde atanan vezir-i azamlardan İbrahim Paşa, Çandarlı ailesinden gelmekte olup Bayezid tahta çıktığında Şehzade Ahmed'e lala tayin edilmiş ve Manisa'ya gönderilmiştir. 1485 senesinde kazaskerlik makamı verilmiş ve Hersekzâde Ahmed Paşa'nın azli üzerine 1498'de sadrazamlığa getirilmiştir. Şehzade Ahmed'e destek veren sadrazamlardan bir diğeri de Hadım Ali Paşa'dır.

Hadım Ali Paşa, Bayezid tahta çıktığında Karaman Beylerbeyi olmuştur. Daha sonradan Semendire Valisi ve 1485 senesinde Rumeli Beylerbeyi olarak atanmıştır. 1488 senesinde vezir olan paşa 1502'de Mesih Paşa'nın yerine veziriazam olmuştur. 1504 senesinde azledilmiş olmasına rağmen yerine atanan Hersekzade Ahmet Paşa'nın kaptan-ı Deryalığa getirilmesi üzerine 1506'da tekrar vezir-i azamlığa getirilmiştir. Ali Paşa, 1511 senesinde Şahkulu isyanında şehit edilene kadar bu görevi sürdürecektir (Müneccimbaşı 1974, 445). Devlet adamlarının şehzadeler arasında geçen mücadele döneminde etkili oldukları görülmektedir.

Şehzade Korkut'un, Şehzade Ahmed'e desteği ile tanınan veziriazamla problemler yaşadığı anlaşılmaktadır. Sadrazamla Şehzade Korkut arasındaki anlaşmazlıkların somut göstergesi olarak İzmir'de bulunan haslarla ilgili düzenlemeler dikkati çekmektedir. Şehzade'nin babasından talepleri sonrası Menteşe Sancağı'na tabi olan İzmir'deki sadrazam haslarının Korkut'a verildiği görülmektedir. Dönemin sadrazamı Mesih Paşa'ya başka haslar tayin edildiğinden itiraz etmemiştir. Lakin Hadım Ali Paşa'nın sadrazamlığı zamanında bu hasların talep edildiği ve Şehzade Korkut'tan alınarak sadrazama verildiği görülmektedir. Şehzadenin bu duruma, avlak sahasına ve gemilerinin bulunduğu alana tekabül ettiği iddiasıyla itiraz ettiğini hatta sadrazama adam göndererek istirhamda bulunduğunu fakat bu itirazların ciddiye alınmadığı gibi kendisinin de Saruhan'dan alınarak Teke Sancağı'na görevlendirildiği görülmektedir (Uzunçarşılı 1966, 546).

Korkut'un sadrazamla yaşadığı haslarla ilgili anlaşmazlık meselesinde, şehzadeye ait gemilerin bulunduğu limanlara yakın alanlardaki haslar hususunda tasarruf talepleri dikkati çekmektedir. Saruhan Sancağı'na geldiği dönemde ortaya çıkan Venedik muharebelerine müdahil olmuş ve Midilli'nin müdafaası için yanında bulunan Sipahiler ağası ve Karasi Sancak Beyi'nin emrinde bir birliği Ayazmend Limanı'ndan bölgeye göndermiştir. Bahsedilen bölge deniz harplerinde önemli üstler olarak dikkati çekmektedir (Gürcan 2023, 298).

Osmanlı, 1499'da Venedik'le başlatılan savaşta İnebahtı, Modon, Koron ve Santamavra gibi önemli yerleri alarak Adriyatik kıyılarına ulaşacaktır (İnalçık 2009, 130). 1499 senesinde Venedik ile patlak veren harpler sonrasında II. Bayezid Venedik'ten alınan haraç tutarını yükseltme yoluna gidecektir. 1500 senesinde yapılan sulh tekliflerinde de haraç tutarının artırılmaya çalışıldığı görülmektedir. 1503'de imzalanan anlaşma ile Venedik birçok toprağını kaybetmiş ve kalanlar için de haraç ödemeye devam etmiştir (Spremiç 1983, 385).

Şehzade Korkut'un faaliyetleri incelendiğinde denizlerde devam eden siyasi faaliyetlere ilgisi olduğu anlaşılmaktadır. Şehzade Korkut'un Saruhan valiliği dönemi Osmanlı'nın Venedik ve müttefikleri ile harp ettiği sürece rastlamaktadır. Şehzadenin bölgede istediği haslar da dikkatle incelendiğinde yine denizler ve limanlarla olan ilgisi anlaşılmaktadır. Sadrazamla arasının açılmasında zahiri sebep olarak görülen İzmir hasları meselesinde de şehzade talebinin meşruiyeti için bölgenin avlak alanı ve gemilerinin bulunduğu bölge olduğundan bahsetmiştir. Şehzadenin Antalya Sancağında bulunduğu dönemde, Memlûk'lü hizmetinde bulunan Oruç Reis Payas Limanı'nda bulunduğu sırada Rodos'a ait bir korsan grubu tarafından sıkıştırılarak gemileri yakılmıştır. Bahsedilen olay sonrasında Oruç Reis, şehzadeye başvurarak ve onun müsaadesiyle yaptırdığı gemilerle Rodoslulara ait adalara taarruzlarda bulunmuştur. Bölgeden gelen şikayet sonrasında Rodos gemileri tarafından uğradığı takibat sonrasında Oruç Reis, Manisa'da bulunan Şehzade Korkut'a başvurmuştur. Oruç Reis'e gemi yapımında yardımcı olunması için şehzadenin, İzmir Kadısı'na hüküm gönderdiği görülmektedir. Oruç Reis İzmir'den Foça'ya ve oradan da Manisa'ya gelerek şehzade tarafından kabul edilmiştir (Uzunçarşılı 1966, 561). Şehzadenin bölgedeki limanlar ve denizlerde yaşanan mücadelelere karşı tutum ve davranışları incelendiğinde Çaka Bey gibi bölgede iz bırakmış gazilerden etkilendiği anlaşılmaktadır.

Şehzade Korkut'un Saruhan'da sancağa çıktığı ve sonradan Teke-ili'ne gönderildiği ve memnuniyetsizlikler sonrasında Teke haslarının yanına Menteşe ve Hamid haslarından da ilaveler yapıldığı görülmektedir. Bahsedilen coğrafya Osmanlı'da yörüklerin yoğunlukla bulunduğu, bazı yörük taifelerinin iskân edildikleri ve bazılarının ise konar-göçer hayat tarzını sürdürdükleri bir bölgedir.

Şehzade Korkut'un Saruhan Sancağı'na görevlendirilmesi sürecinde yaşanan siyasi olayların sonrasında Teke Sancağı'na ve oradan da tekrar Saruhan'a gönderilmesi yukarıda özetlenmiştir. Saruhan'a geçişi, o dönemde İstanos Kazası olan ve sonradan şehzadenin adına izafeten Korkutelî'ne dönüştürülen güzergâh üzerinden olmuştur. Yörüklerin yoğunlukla bulunduğu bir coğrafyanın idarecisi olmanın yanı sıra, bahsedilen yol güzergâhını sıkça kullanması, bölgenin hem siyasi hem de askerî açıdan sıkıntılı bir sürecinde bunu yapması şehzadenin Yörük taifeleriyle fiili temasını da beraberinde getirmiştir.

Şehzadenin Antalya'dan izinsiz olarak hızla Saruhan'a hareket etmesi bölgede isyan hazırlığı içerisinde bulunan gruplar tarafından padişahın vefat ettiği şeklinde yorumlanarak isyanın fitilinin ateşlenmesine neden olmuş ve yol üzerinde şehzadenin eşyalarını taşıyan kervan ve adamları isyancıların baskınına uğramıştır. Tarihimizde Şahkulu isyanı olarak yer bulan hareket dini veya mezhep tartışmaları ile alakalı görülmekle birlikte siyasi, ekonomik ve sosyal sebeplerle ortaya çıkmış ve gelişmiştir (Karaca 2002a, 47; Karaca 2002b, 410). Bilhassa Bayezid zamanında yaşanan taht mücadeleleri ve sosyal sıkıntılar bahsedilen isyanın genişlemesine neden olmuştur. Şahkulu Teke Türkmenlerinden Çakıroğulları, Ulama, Kara Mahmud, Gazaloğulları, Dede Alisi gibi kimseleri yanına alarak bir hareket başlatmıştır (Emecen 2010, 285). Tımarları ellerinden alınan sipahilerden bazıları 1501 senesinde isyancı gruplara meyletmişlerdir. "*Teke Sipahilerinde Çakıroğlanları, Kızıloğlu, Güleoğlu, Dede Alisi, ve Hızır, Kapulu Kaya'daki Deşeme Derbendinde devlet aleyhine gizli toplantılar tertip eden Şahkulu ile birleşmişler ve çıkan isyanın bütün Anadoluyu tehdit etmesinde de etkili olmuşlardır*" (Tekindağ 1977, 59).

İsyancılar, Antalya'dan ayrılan Şehzadenin ağırlıklarını basarak Şehzadeyi ele geçirmeye çalışmıştır. Antalya'ya yürüyen isyancılar burada yapılan çatışmalarda şehzadenin defterdarını katledeceklerdir. Sonrasında İstanos ve Elmalı Kazalarını yağmalayıp Hamid Eline yönelmişler ve Gölhisar Kazası'nı ve Burdur'u ele geçirip Kütahya üzerine yürümüşlerdir. İsyancı grup üzerlerine gelen Anadolu Beylerbeyi Karagöz Paşa'yı mağlup ederek katledip, Şehzade Korkut üzerine yürümüşlerdir (Hoca Saadettin Efendi 1992, 45).

İçerisinde eski sipahiler gibi farklı grupların da bulunduğu isyancıların umumiyeti bölgede bulunan ve Osmanlı'nın ortaya koyduğu düzen içerisinde problemler yaşayan konar-göçer taifelerden oluşmakta idi. Güçlenen Osmanlı'nın nizami ordu kurması, yerleşik hayatı benimsemesi ve sistemi ona göre oluşturması, medrese eğitimi temelli Sünni anlayışın hâkim olması gibi köklü değişiklikler konar-göçer Oğuz taifeleri içerisinde sistemsel bir rahatsızlık doğurmuştur (Bayat 2003, 44). Bu sürece yaşanan taht kavgaları ve ekonomik buhranlar da eklendiğinde isyan kısa sürede büyümüştür.

Yörük taifelerinin sıklıkla bulunduğu bölgede bahsedilen isyanı destekleyen gruplar kadar isyana katılmayan ve isyandan olumsuz etkilenen ve hatta bozularak perakende olan Yörük taifelerinin de varlığı tahrir defterlerine yansımıştır. Şehzade Korkut'un bölgedeki faaliyetleri esnasında Yörüklerle alakası ile ilgili kayıtlardan birisi de sonraki dönemde tutulan 1522 tarihli tahrir defterinde karşımıza çıkmaktadır. Bu tahrir defterinde Burdur kazasına tabi kaydedilen Tirkemiş (Dirkemiş) Yörükleri içerisinde Şehzade Korkut'a yarar yoldaşlık ettiği için tımar tevzi edilen sipahiler dikkati çekmektedir. Tirkemiş Yörükleri, Burdur ve civarına yerleşmiş ve zamanla bu bölgeye adını da vermiştir. Değişik kaynaklarda Tirkemiş, Türkemiş, ve Dirkemiş

şekillerinde kaydedildikleri görülmektedir. Bahse konu Yörük taifesi ile ilgili kaynaklar ve yaşadıkları bölgedeki folklorik veriler incelendiğinde Afşar Boyu'ndan geldikleri anlaşılmaktadır. Şehzade Korkut'un siyasi faaliyetlerinin yol güzergâhı üzerinde bulunan Yörük taifesi, 1522 tarihli tahrir defterinde 17 bölük olarak kaydedilmiştir. Tirkemiş Yörüklerine tabi bölüklerden en büyüğü olan Defenni Bölüğü içerisinde sipahi olarak kaydedilenler içerisinde bazılarının Sultan Korkut'a yoldaşlık ettiği kaydedilmiştir. Defterde Şehzade Korkut için Sultan Korkut ifadesi kullanılmıştır. Defenni Bölüğü içerisinde sipahi olarak kaydedilenlerden Mahmud veled-i İbrahim, Mustafa veled-i Ali ve Hamza veled-i Nebi'nin "merhum Sultan Korkut'a" hizmet ettiği için "hükm-i hümayunla" tımar aldıkları kaydedilmiştir. Defenni Bölüğü'nden Küçük Ali veled-i Ahmed'in ise Sultan Korkut'un adamı olduğu ve bu nedenle verilen beratla sipahi kaydedildiği görülmektedir (TD 121, 129). Tahrir defteri incelendiğinde aynı bölük içerisinde başkalarının da sipahi olarak adları geçmektedir. Mesele ile ilgili daha önceki defterler incelendiğinde, eskiden beri Defenni Bölüğü'nde sipahi kaydedilenlerin var olduğu anlaşılmaktadır. Sancağın köhne defterinde de yer alan bölük içerisinde dört ismin yanında bunların eski sipahi oğulları oldukları kaydı düşülmüştür (TD 30, 56). Defenni Bölüğü'nde kaydedilen sipahilerin bazılarının Sultan Korkut'a yarar yoldaşlık yaptıkları veya şehzadenin adamı oldukları için tımar verildiği açıkça belirtilmiştir.

Belgede geçen ifadelerden Tirkemiş Yörükleri ile Şehzade Korkut arasında bir bağlantı olduğu anlaşılmaktadır. Şehzade Korkut döneminde yaşanan ve konar-göçer taifeler içerisinde de destekçi bulan Şahkulu İsyanı'na bu gurubun katılmadığı ve bu süreçte Şehzade Korkut'un yanında yer aldıkları anlaşılmaktadır.

Şah Kulu İsyanı'na katılan konar-göçer taifeler bulunmakla birlikte, bölgede isyana katılmayan ve hatta isyandan zarar gören çok sayıda yörük taifesi görülmektedir ve bu durum ele aldığımız tahrir defterine de yansımaktadır. Bahsedilen yörük taifesi eski tahrirlerde 13 bölük olarak kaydedilmişken 1522 senesine ait defterde yeni bölüklerin katılımıyla 17 bölüğe çıkmıştır (TD 30, 64). Bölüklerin içerisinde kaydedilen hane sayılarında meydana gelen artışı da doğal nedenlerle gelişmiş artışlar olarak kabul etmek pek mümkün görünmemektedir. Örneğin, Şehzade Korkut ile ilgili olarak sipahilerin bulunduğu Defenni Bölüğü'nde kaydedilen hane ve nefer sayıları incelendiğinde, eski defterde yer alan nefer sayısının 1522 tarihli defterde 34 neferden 159 nefere çıktığını görmekteyiz. İki defter arasındaki nefer sayısındaki artış %367 olarak hesaplanmaktadır (TD 121, 129-131). Örnekte görülen artışı isyandan etkilenen bölükler ve bölükleri dağılan perakende grupların Tirkemiş Yörükleri'ne sığındıklarını var sayabiliriz. Nefer sayılarında bahsedilen artış sadece Defenni Bölüğü'nde görülen bir durum olmayıp Ağalan, Işıklar gibi diğer bölüklerde de görülmektedir. Bahsedilen tahrir defteri incelendiğinde bölgede benzeri örnekleri çoğaltmak mümkün olacaktır (Sarı 2008, 169).

Şehzade Korkut'un bölgedeki hareketleri tahlil edildiğinde Yavuz Sultan Selim'in üzerine gelmesi nedeniyle sıkıntı yaşadığı dönemde şehzadenin firar ederek bölgedeki konar-göçer Türkmenlerle etkileşime girdiğini de söylemek mümkündür. Korkut'un, kardeşler arasındaki taht mücadelesinde Yavuz Sultan Selim'i desteklediği anlaşılmaktadır. Şehzade Korkut, Selim'in tahtı ele geçirmesi sonrasında onun sultanlığını tanımış ve itaat etmiş görünmektedir. Lakin Sultan Selim'in devlet adamlarının adına yazdıkları sahte mektuplara olumlu cevaplar vermesi üzerine sultan Manisa üzerine yürüyecektir. Merkez ordusu karşısında tutunamayacağını gören şehzade musahibi Piyale ile birlikte kılık değiştirerek takibatı atlutup bir mağaraya sığınacaklardır. Buradan gizlice Teke Sancağı'na geçerek İstanos Nahiyesi'nde bir mağaraya sığınmışlardır. Burada gizlendikleri sırada erzaklarının azalması üzerine Piyale bir Türkmen'den yardım istemiş ve ona atını vererek hem erzak getirmesini hem de kendileri için bir gemi ayarlamasını istemiştir.

Gemi bulmak için uğraşan Türkmenler yakalanmışlar ve sorguda Şehzade'yi ihbar etmişlerdir (Hoca Saadetin Efendi 1992, 157-158). Yakalanan Şehzade Bursa'ya götürülürken Eğrigöz Kasabası yakınlarında Kapıcı Sinan Ağa tarafından boğdurulmuştur. Yanında bulunan eşyaları ile ilgili muhalefat defteri 5 Mart 1513 tarihli olup, Şehzade, 17 Mart 1513 tarihinde Bursa'da Orhan Gazi Türbesine defnedilmiştir (Emecen 2002, 206).

Şehzade Korkut'un kaçış sürecinde bölgedeki Türkmenlerle ilişki kurduğu ve yardım aldığı görülmektedir. Bazı kaynaklarda Şehzade'ye yardım eden ve sonradan yakalanarak onu ihbar eden on beş Türkmen'den bahsedilir ve bu on beş Türkmen'in de şehzadeden sonra idam edildikleri iddia edilmektedir (Öztuna 1977, 212). Bilgilerin doğruluğu, bahsedilen Türkmenlerin Şehzade'ye yardım ettikleri için mi yoksa ihanet ettikleri için mi katledildikleri tartışmaya açık bir olaydır. Bu noktada tahrir defterlerine yansıyan husus kroniklere yansıyanlarla karşılaştırıldığında daha güvenilir görülmektedir. Tahrir defterlerinde, Şehzade Korkut'a hizmet ettikleri için sipahilik beratı alan yörükler bulunmaktadır. Kayıtların Şehzade'nin katlinden sonraki tarihte tutulmuş olması da durum karşısında Osmanlı Devlet geleneğini yansıtır niteliktedir. İktidar mücadelesine girişen şehzadeleri destekleyen grupların durumuyla alakalı olarak iktidarı ele geçiren yeni yönetimin eskiyle hesaplaşma yoluna gitmediğini gösteren örneklerden birisidir. 121 numaralı tahrir defteri Kanuni Sultan Süleyman'ın ilk yıllarına aittir ve bu defterde Tirkemiş Yörüklerinden Mahmud veled-i İbrahim, Mustafa veled-i Ali, Hamza veled-i Nebi'ye Sultan Korkut'a hizmet ettiği için hükm-ü hümayun verilerek sipahi kaydedildikleri görülmektedir. Defterde aynı taife içerisinde Küçük Ali veled-i Ahmed'in de Sultan Korkut'un adamı olduğu için hükm-ü hümayunla sipahi yazıldığı kaydedilmiştir. Kayıtlarda yarar yoldaşlık yaptıkları için sipahi beratı alanlardan sıkça bahsedilmektedir. Burada karşımıza çıkan örneklerde de Sultan Korkut'a hizmet ettikleri için tımar beratı olarak sipahi kaydedilenler olmakla birlikte, bir sipahi için de Sultan Korkut'un adamı olduğu ibaresi kaydedilmiştir. Yörük taifesinde kayıtlı, sipahilere verilen beratların şehzadeye hizmetleri karşılığı olduğu defterde yer almaktadır ve verilen beratların Kanuni döneminde geçerli olduğu görülmektedir.

Şehzade Korkut'un hizmetinde bulunanlarla ilgili tahrir defterlerine yansıyan kayıtlar kendisinin hallinden sonra da devam etmektedir. 1517 tarihli bir ruznamçe defterinde Şehzade Korkut'a hizmet eden görevlilere tımar verilip alınması ile ilgili ibareler bulunmaktadır. İlgili ruznamçe defterinde Bali Bey'in merhum Sultan Korkut'un kethüdası olduğu kaydedilmiştir. Kethüda Bali Bey'in Menteşe Sancağı'nda Köyceğiz Nahiyesi'ndeki bir tımar için tezkire aldığı görülmektedir. Tımar tevcih edilirken Bali Bey'in, Sultan Korkut'un kethüdası olduğu belirtilmiştir. Bahsedilen tımar, Köyceğiz Nahiyesi'nde Depe Karyesi ve Mevla Pınarı Mezrası'nın gelirlerinden oluşmakta olup 7682 akçadır. Defterdeki kayıtlar incelendiğinde Bali Bey'in daha önceden 7200 akçalık Ağırvas adlı tımarı tasarruf ettiği defter-i atikden anlaşılmaktadır. Bali Bey'in Ağırvas tımarındaki bu hissesi başka bir sipahiye verildiğinden defter-i cedidde mahlûl olan bu tımar kendisine tevcih edilmiştir. Yeni tımarına 82 akçalık bir ziyade eklenmiştir. Bahsedilen yeni tımarın tevcih tarihi olarak 24 Mart 1516 (19 Safer 922) verilmiştir. Yavuz Sultan Selim dönemine tekabül eden bu tevcihat 17 Nisan 1516 (14 Rebiulevvel 922) tarihinde deftere kaydedilmiştir (DFE. RZ. d. 1, 285).

İncelenen defterde merhum Sultan Korkut'un defterdarı olan Sinan Bey'in tasarruf ettiği zeametle ilgili bir kayda da rastlanmaktadır. Kayıtlarda Şehzade Korkut'un defterdarı olan Sinan Bey'in Menteşe Sancağı Pürnar Nahiyesi'nde bulunan 58079 akçalık zeametinin mahlûl olduğu ve 51000 akçalık kısmının başkalarına tevcih edildiği görülmektedir. Sinan Bey'in zeameti bakiyesinden 7000 akçalık hissesi Hisarcıklıoğullarından Ali'ye tevcih edilmiştir. Kayıtlarda aynı sipahinin Kütahya Sancağı'nda 6643 akçalık bir tımandan mazûl olduğu belirtilerek, 357 akçalık

bir ziyade ile yeni tımarın tevcih edilmesi karara bağlanmıştır. Tımara ait tahvilin yazılması 19 Ocak 1517 (25 Zilhicce 922) tarihindedir (DFE. RZ. d. 1, 285).

Sonuç

Klasik dönem Osmanlı şehzadeleri içerisinde en çok dikkat çekenlerden birisi olarak Şehzade Korkut hakkında birçok çalışma yapılmıştır. Şehzade Korkut'un yaşadığı dönem Osmanlı'nın tarihinde derin izler bırakan olayların yaşandığı bir dönem olarak dikkati çekmektedir. Şehzade tüm bu olayların merkezinde yer almış ve bu siyasi ortam şehzadenin iktidar mücadelesi içerisindeki tutumunu da şekillendirmiştir.

Cem Sultan ve babası Bayezid arasında başlayan ve sonradan devletlerarası bir hale gelen iktidar mücadelesi sırasında babası tahta geçene kadar vekâleten tahta çıkarılması yani bu mücadelenin başından itibaren fiilen yer alması ilgi çekmektedir. Babasının sağlığında kardeşleri ile girişilen mücadelede Şehzade Korkut'un Cem Sultan'ın izlediği yollara meylettğini veya siyasi rakipleri olan kardeşlerine ve Sultan Bayezid'e Cem Sultan olayını ve yaşanan sorunları hatırlattığını görüyoruz. Hacca gitmek için gerçekleştirdiği Mısır yolculuğu bu manada önem arz etmektedir.

Şehzadenin Saruhan Sancağı'nda bulunduğu dönemde Osmanlı'nın denizlerde Venedik'le mücadelesini yakından takip ettiği ve tedbir alma yoluna gittiği görülmektedir. Şehzadenin denizlerle olan ilgisine bir başka örneği olarak da Oruç Reis'le görüşmesi ve onun desteklenmesi verilebilir.

Şehzade Korkut'un siyasi hayatı açısından devlet adamları ile olan ilişkiler ve merkezdeki değişimlerin onun aleyhine gerçekleşmesi önemli bir nokta olarak dikkati çekmektedir. Başlangıçta babasının tahta geçmesi için çabalayan devlet adamları tarafından babasının yerine vekâleten başa getirilmesi ve daha sonra da Cem Sultan üzerine gidildiğinde de babasının naibi olarak bırakılması Şehzadenin iktidar mücadelesindeki yerini göstermesi açısından önemlidir. Lakin merkezdeki değişimler sonrasında merkezin desteği Şehzade Ahmed lehine değişecektir.

Çalışmada detayları verilen sadrazam haslarının talep edilmesi ve bahsedilen hasların önce verilmesi fakat sadrazam değişikliğiyle birlikte geri alınması merkezle olan ilişkisinin inişli çıkışlı bir seyir izlediğini göstermektedir. Şehzadenin ısrarla talep ettiği hasların, avlak yeri ve gemilerin işlediği deniz yollarına yakın olması, onun bu konudaki ısrarının sebebi olabilir. Şehzadenin Venedik ile girişilen mücadeleyi yakından takip etmesi, Oruç Reis gibi denizcilerle ilişkileri ve bahsedilen haslar ile ilgili talepleri birlikte okunduğunda siyasette ve gaza hareketlerinde aktif rol almak istediğini söyleyebiliriz.

Payitahtla yaşanan sıkıntılar neticesinde Teke Sancağı'na gönderilmesiyle Şehzadenin durumdan memnun olmadığı görülmektedir. İlmi yönleriyle de dikkati çeken Şehzade bölgede siyasetle ilgilenmeyerek köşesine çekilmek istemişse de yaşanan bütün siyasi meselelerin içinde yer almaya devam etmiştir. Saruhan ve Teke Sancakları arasında yürüttüğü mücadeleler esnasında bölgede bulunan konar-göçer aşiretlerle de bağlantısının olduğu görülmektedir. Tahrir defterlerine yansıyan kayıtlardan yörük taifeleri içerisinde bulunan kimselerin Şehzade ile birlikte olduğunu ve bu sebeple de ödüllendirilerek tımar verildiği anlaşılmaktadır. Detayları çalışmada verilen sipahilerin Şehzadeye yarar yoldaşlık ettiği için ödüllendirildikleri anlaşılmaktadır.

Sultan Bayezid'den sonra Yavuz'un tahta geçişi sonrasında yaşanan siyasi ortamda Korkut'un Manisa'dan Teke Sancağı'na kaçması ve bu kaçışta kullanılan güzergâh ve saklanılan bölge yörüklerin yoğun olarak bulunduğu coğrafya olarak dikkati çekmektedir. Kaynaklarda ittifakla bahsedilen Şehzadenin bölgede bulunan Türkmenlerden yardım görmesi meselesi de Şehzadenin onlarla olan irtibatını gösteren hususlardandır.

Şehzade Korkut'un görevli olduğu coğrafyada ortaya çıkan ve Osmanlı tarihinde iz bırakan bir başka olay da Şahkulu İsyanı'dır. Siyasi ikbalinin hüsrana uğrama nedenlerinden birisi de isyana müdahaledeki başarısızlığıdır. Şehzadenin Saruhan'a yürümesini Sultanın vefat ettiği şeklinde yorumlayan isyancıların harekete geçmesine neden olmuştur ve bu süreçte Şehzade bu grupların baskınına uğramıştır. Tarihimizde bu isyan ile ilgili yapılan çalışmalarda isyanın mezhepsel özellikleri ön plana çıkartılıp bölgede bulunan konar-göçer taifelerin de bu isyanın büyümesinde rol aldıkları gibi bir algı oluşmaktadır. Çalışmada, isyandan yörüklerin olumsuz etkilendikleri ve bazı yörük gruplarının isyancılara karşı Şehzade'nin yanında yer aldıklarını gösteren belgeler de değerlendirilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA

- Armağan A. L. 2002, "Tarihsel Süreç İçerisinde Teke Yöresi". *Tarih Araştırmaları Dergisi* XX/32, 1-19.
- Balaban M. 2020, *Şehzade Korkut Vakası*, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- Bayat F. 2004. "Göçebe İdeolojisi-Oğuzculuk Bağlamında Şah İsmail Fenomenolojisi", *Birinci Uluslararası Şah İsmail Hatayi Sempozyumu Bildirileri*, 9, 10, 11 Ekim 2003 (Haz. Gülağ Öz), Ankara.
- Emecen F. 2002, "Korkut, Şehzade". *TDV İslam Ansiklopedisi* 26, Ankara, 2205-207.
- Emecen F. 2010, "Şahkulu Baba Tekeli". *TDV İslam Ansiklopedisi* 38, İstanbul, 284-286.
- Gürçan A. 2023, "XIV. Yüzyılda Edremit Körfezi'nde Karasi-Haçlı Mücadelesi". *Cumhuriyetin 100. Yılında Balıkesir Armağanı*, İstanbul, 289-304.
- Gurulkan K. 2023, "Arşivden Bir Ben-Anlatısı: Şehzade Korkut'un Mektupları". (Çev: Kemal Gurulkan), *Ceride* 1/2, 205-25.
- Halaçoğlu Y. 2009, *Anadolu'da Aşiretler, Cemaatler, Oymaklar (1453-1650)*, TTK Basımevi, Ankara.
- Hoca Sadettin Efendi 1992, *Tacü't-Tevarih*, (Haz. İsmet Parmaksızoğlu), Kültür Bakanlığı Yay., Ankara.
- İnalçık H. 2009, *Devlet-i 'Aliyye: Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar-I*, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., İstanbul.
- Karaca B. 2019, "Tekeoğulları Beyliği'nden Osmanlı Devleti'ne İntikal Eden Vakıflar". *Antalya Kitabı Antalya'da Türk-İslam Medeniyetinin İzleri*, Palet Yayınları, Konya.
- Karaca B. 2002a, "Safevi Devleti'nin Ortaya Çıkışı ve II. Bayezid Dönemi Osmanlı-Safevi İlişkileri". *Türkler* 9, (Ed. Hasan Celal Güzel vd.), Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 409-418.
- Karaca B. 2002b, *XV. ve XVI. Yüzyıllarda Teke Sancağı*, Fakülte Kitabevi, Isparta.
- Müneccimbaşı Ahmed Dede 1974, *Müneccimbaşı Tarihi* II, (Haz. İsmail Erünsal), Tercüman 1001 Eser/37.
- Öztuna Y. 1977, *Başlangıçtan Zamanımıza Kadar Büyük Türkiye Tarihi* III, Ötüken Yayınevi, İstanbul.
- Pitcher D. E. 2001, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Tarihsel Coğrafyası*, Çev. Bahar Tırnakçı, Y.K.Y. İstanbul.
- Sarı S. 2008, *XV-XVI. Yüzyıllarda Menteşe, Hamid ve Teke Sancağı Yörükleri*, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), Isparta.
- Spremiç M. 1983, "XV. Yüzyılda Venedik Cumhuriyeti'nin Şarkta Ödediği Haraçlar". *Belleten* 47/185, (Çev: Mahmut H. Şakiroğlu), 63-390.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, Osmanlı Arşivleri, *Tahrir Defteri*, No: 30, 121.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, Osmanlı Arşivleri, *Ruznamçe Defteri*, No: 1.
- Tekindağ Ş. 1977, "Teke-Eli ve Teke-Oğulları", *Tarih Enstitüsü Dergisi* VII-VIII/, 55-94.
- Uğur A. 1997, *İbn Kemal Tevarih-i Al-i Osman VIII. Defter* (Transkripsiyon), TTK Yay., Ankara.
- Uzunçarşılı İ. H. 1966, "II'nci Bayezid'in Oğullarından Sultan Korkut". *Belleten* 30/120, 539-602.
- Uzunçarşılı İ. H. 1973, *Büyük Osmanlı Tarihi*, TTK Yay., Ankara.
- Yaka E. 2020, "Şehzade Korkut'un Elfaz-ı Küfr'ü Şerhederken Ayetleri Kullanımı ve Başvurduğu Tefsir Kaynakları", *Şehzade Korkut Kitabı*, Ed. Muhammet Fatih Duman & Ahmet Ögke, Ankara.